

Posudek na rigorózní práci Mgr. Michaely Býčkové

na téma

„Domácí násilí (zejména z trestněprávního a kriminologického hlediska)“

Domácí násilí je závažným společenským fenoménem, který je u nás předmětem hlubší pozornosti odborné veřejnosti teprve od konce devadesátých let. Úsilí vyvíjené za účelem ochrany obětí domácího násilí a předcházení tomuto jevu se projevuje v postupném vytváření řady preventivních aktivit, k nimž patří i nástroje právní. Se zřetelem k dynamickému vývoji ochrany před domácím násilím na mezinárodní úrovni má nemalý význam přezkoumání odpovídajících tuzemských trestněprávních nástrojů i s přihlédnutím k mezinárodním dokumentům a zahraničním právním úpravám. Zkoumání povahy domácího násilí a právních institutů, sloužících k potírání tohoto jevu, je tedy velmi aktuální.

Zpracování tématu vyžaduje interdisciplinární přístup. Základním předpokladem pro provedení komplexní analýzy dané problematiky je patřičná orientace v odpovídajících kriminologických, viktimologických a psychologických otázkách. Zkoumání právní stránky problematiky pak vyžaduje důkladnou znalost trestněprávní materie, ale i souvisejících otázek patřících do jiných právních odvětví, zejména do práva občanského a správního. Kvalifikované zhodnocení tuzemské právní úpravy by mělo mimo jiné vycházet z mezinárodních dokumentů týkajících se problematiky domácího násilí a z komparace s úpravami zahraničními. Je třeba konstatovat, že autorka všechny uvedené přístupy ve své práci využila.

Práce je rozsáhlá, čítá 145 stran textu, k němuž je připojen třináctistránkový seznam použitých pramenů. Výklad je rozvržen do sedmi kapitol, doplněných úvodem a závěrem. Jednotlivé kapitoly jsou vnitřně podrobně členěny, což zvyšuje přehlednost textu a usnadňuje orientaci v práci.

Hlavním cílem práce (viz str. 1) je podat obraz domácího násilí v naší společnosti, kriticky zhodnotit jeho současné právní řešení a uvážit možnosti jeho dalšího zdokonalení. Nepřehlédnutelným cílem práce je i analýza témat, která aktuálně rezonují ve společnosti a k nimž patří zejména tzv. Istanbulská úmluva o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácímu násilí. Autorkou zvolené zaměření práce odpovídá celospolečenskému zájmu na hledání účinných forem právní ochrany před domácím násilím.

Po metodologické stránce práce vychází zejména ze studia odborné literatury, internetových zdrojů a judikatury. Ocenění zaslouží zejména autorčina práce s četnými internetovými zdroji, s jejichž pomocí autorka mapuje nejnovější aktivity na poli ochrany před domácím násilím, jakož i práce s judikaturou, která svědčí o důkladném studiu rozhodovací praxi soudů.

Práce má vhodnou systematiku, odpovídající jejímu obsahovému zaměření. Východiskem výkladu je charakteristika základních kriminologických otázek týkajících se domácího násilí (problému vymezení domácího násilí, druhů násilného jednání, příčin domácího násilí, profilu pachatele a oběti domácího násilí, včetně popsáných syndromů, a procesu viktimizace oběti). Pojednání o právní ochraně před domácím násilím počíná přehledem příslušných mezinárodních úmluv, z nichž největší pozornost autorka věnuje Istanbulské úmluvě a aktuální diskusi, která se v České republice rozvinula ve spojitosti s její případnou ratifikací. Těžiště práce je v rozboru nástrojů trestního práva hmotného a trestního práva procesního. Autorka se v něm zabývá nejdůležitějšími skutkovými podstatami trestných činů aplikovanými na případy domácího násilí a vybranými trestněprocesními postupy a instrumenty, které se uplatňují při postihu domácího násilí. V navazujícím výkladu o ochraně před domácím násilím v mimotrestních předpisech autorka postupně věnuje pozornost zejména policejní intervenci, předběžným opatřením dle zákona o zvláštních řízeních soudních, intervenčním centřům, přestupkům proti občanskému soužití, bezplatné právní pomoci poskytované advokáty a úhradě výživného. V samostatné kapitole je provedena komparace nejvýznamnějších tuzemských právních institutů určených k ochraně před domácím násilím s právní úpravou na Slovensku. Výsledky dotazníkového šetření, na kterém se autorka pokusila ukázat, jak se oběti domácího násilí vyrovnávají se svou situací, jsou uvedeny v poslední kapitole. Závěr práce obsahuje shrnutí hlavních myšlenek, k nimž autorka dospěla.

Práce je solidním zpracováním dané problematiky. Autorka v ní podala ucelený obraz zkoumaného jevu s důrazem na sporné nebo nedostatečně řešené otázky. Výklad doplnila celou řadou statistických dat a vlastním (byť velmi omezeným) dotazníkovým šetřením. K zamyšlení podněcují úvahy autorky nad aktuálními otázkami (např. nad otázkou, zda ve spojitosti s pojetím domácího násilí v Istanbulské úmluvě je žádoucí rozšířit znaky skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí - viz str. 54, zda je potřebné zakomponovat do skutkové podstaty trestného činu znásilnění nedostatek výslovného

souhlasu oběti, případně zpřísnit u tohoto trestného činu trestní sazbu - viz str. 62, zda je na místě rozšířit skutkovou podstatu nebezpečného pronásledování o způsobilost vzbudit důvodnou obavu oběti o její majetek - viz str. 69, jak pomoci obětem řešit jejich svízelnou finanční situaci - viz str. 125 aj.). V práci lze nalézt jen některé dílčí nepřesnosti (např. ze statistických dat na str. 77 není patrné, zda se týkají jen trestných činů páchaných v situaci domácího násilí, z úvahy o soukromé žalobě na str. 82–84 není dostatečně patrný rozdíl mezi soukromou a subsidiární žalobou). Důkladněji ovšem měla být provedena komparace se slovenskou právní úpravou (viz str. 127–134). Naopak nesporným kladem práce je fundovaná práce s judikaturou a s aktuálními internetovými zdroji.

Celkové hodnocení uzavírám konstatováním, že posuzovaná práce odpovídá požadavkům kladeným na práce rigorózní. Doporučuji ji proto k obhajobě.

Při obhajobě by se autorka mohla vyjádřit k problematice sankcionování pachatelů trestných činů páchaných v situaci domácího násilí.

JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

V Praze dne 4. 6. 2019